

800 JAAR REGEL VAN FRANCISCUS LEVEN ZONDER EIGENDOM

FRANCISCUS HEEFT NA ZIJN AFSCHEID VAN HET ASSISI GEMAAKT DOOR MENSEN, EN NA ENIGE TIJD VAN ZOEKEN NAAR DE JUISTE WEG, DE WERELD VAN GOD GEVONDEN. VANAF DAT MOMENT GAAT HIJ MET ZIJN BROEDERS EN CLARISSEN OP STAP OM ZO TE LEVEN DAT DE WERELD VAN GOD ZICHTBAAR WORDT. HUN BEVINDINGEN LEGGEN ZE VAST IN EEN REISGIDS: DE REGEL.

FRANCISCUS HEEFT ONTDEKT DAT ASSISI EIGENDOM IS VAN GOD EN NIET VAN DE MENSEN. HIJ TROK ZICH DAARNA NIET TERUG IN DE BERGEN OF IN EEN KLOOSTER VER WEG. HIJ BELEEFDE DIE WERELD VAN GOD IN DE PLAATS WAAR HIJ GEBOREN WAS EN WAAR ZIJN OUDERS EN VRIENDEN WOONDEN. HIJ LEEFDE VANAF DAT MOMENT ZONDER EIGENDOM MET GOD ALS DE VADER EN SCHEPPER VAN AL WAT LEEFT.

De franciscaanse spiritualiteit kent verschillende interpretaties, afhankelijk van het uitgangspunt, de gebruikte bronnen en het karakter van de auteur. Een franciscaanse bibliotheek heeft al gauw twee tot drie meter levensbeschrijvingen van Franciscus. De kloosterlijke interpretatie gaat er vanuit dat Franciscus een klooster-

orde gesticht heeft. De kerkelijke interpretatie zal zijn gehoorzaamheid aan de kerk benadrukken. Er is een romantische interpretatie waarin Franciscus als speelman Gods zingend door Umbrië trekt en dan is er ook nog dierendag. Het zal allemaal wel een beetje waar zijn.

We realiseren ons steeds meer dat spiritualiteit niet buiten de werkelijkheid staat waarin we leven, maar een gelovig antwoord is op onze omgeving.

In zijn jonge jaren wordt Franciscus helemaal in beslag genomen door de belangen van Assisi, dat zich een plaats wil verzekeren onder de steden van Midden Italië. Hij helpt mee om de economische doelstellingen van het vredesverdrag van 1203 te realiseren en de goederen van de stad zoveel mogelijk te vermeerderen. Hij wil ook ridder worden. Door ziekte en gevangenschap komt hij tot nadenken.

Franciscus breekt met het waarde-systeem en geeft zijn kleren terug aan zijn vader

Langzaam breekt in hem het waarde-systeem van Assisi, waarin men zich onbeperkt en met uitsluiting van mensen de schepping toe-eigent. Franciscus heeft intussen geleerd dat God eigenaar is van de wereld waarin hij leeft. Hij heeft deze wereld gegeven aan alle mensen. Het is voor hem dan niet moeilijk meer om voor de bisschop afstand te doen van geld en kleren: de waarden van Assisi, de waarden van zijn vader, sluiten mensen uit en maken de mens ten onrechte eigenaar van een wereld die van God is.

ALLE WAARDEN ZIJN OMGEKEERD

Deze zonde van toe-eigening verschijnt Franciscus in al zijn weerzinwekkendheid wanneer hij een melaatse ontmoet. Melaatsen waren van de gemeenschap van Assisi uitgesloten en dood verklaard. Zij hoorden er niet meer bij. Zij waren economisch niet interessant. Hier ziet Franciscus de verrotting van de samenleving. Niet de melaatse stinkt, maar het geld, de macht en *de economie van steeds meer*. Zijn breuk met Assisi is volledig als hij de melaatse omarmt.

Alle waarden zijn omgekeerd.

Vanaf dat moment zal hij zeggen: wat voor mij eerst bitter was, is zoet geworden; wat vroeger zoet was, heeft nu de bittere smaak van de zonde. Hij blijft in Assisi wonen, maar hij verlaat die wereld en zoekt een model van een samenleving waarin alle mensen zusters en broeders zijn die delen in de gaven van de schepping, omdat ze allemaal dezelfde Vader hebben.

Franciscus zoekt met zijn broeders een samenleving waarin niemand zich de wereld van God toe-eigent. Hij wil *mindere broeder* heten, zonder bezit, zonder macht en zonder wapen, als iemand die niets te verliezen en niets te verdedigen heeft. Als schepsel wil hij zijn leven geborgen weten in de handen van de Schepper. 'Leven zonder eigendom' zoals Franciscus het formuleerde, is zo fundamenteel dat het niet een deugd is naast andere deugden, maar samenvalt met de godsdienstigheid zelf.

ONTEIGENING

Een medebroeder heeft eens op een kapittel gezegd dat hij heel de francis-

caanse spiritualiteit op een postzegel kan schrijven. Toen iemand vroeg wat hij daar dan wel op zou schrijven, was zijn antwoord: 'onteigening'. De veelzinnige spiritualiteit, besloten in dit woord, raakt zowel het individuele vlak als het maatschappelijke terrein. Onteigening heeft allereerst te maken met bezit en inkomen. Franciscus verbiedt niet zomaar om 'muntstukken en geld' te gebruiken. Hij verzet zich daarmee tegen de tendens in mensen die menen iemand te zijn, omdat ze veel geld hebben: de bekende verwisseling van *zijn* en *hebben*. Onteigening betekent hier afzien van elke voorrang die we aan het geldbezit kunnen ontleen. De waarde van ons leven ligt niet in wat we hebben, maar in wat we zijn.

Een mens kan zich ook *iemand* gaan voelen vanwege zijn bekwaamheid of functie. Maar voor Franciscus is een overste de dienaar van de andere broeders. In zijn vierde vermaning zegt hij over de oversten: 'Zij die over anderen zijn aangesteld mogen zich evenveel beroemen op dat ambt van overste, als wanneer ze aangewezen waren voor de taak, de voeten van de broeders te wassen. En naarmate ze zich méér opwinden over het ambt van overste dan over de taak van voetenwasser als die hun ontnomen worden, in die mate vullen

ze meer hun beurs tot gevaar van hun ziel.'

DAT WE ZIJN EIGENDOM ZIJN

Het verzaken aan gevoelens van superioriteit en aan prestige maakt dat we andere mensen echt als mensen kunnen ontmoeten. Wij erkennen in de ander de waardigheid als mens. Genoemde vormen van onteigening zijn al zeer ingrijpend, maar onteigening slaat ook op alles wat we zijn. In God geloven wil zeggen dat we beseffen dat onze oorsprong en onze bestemming niet bij ons ligt. Dat we niet van ons zelf zijn. Ons hele leven is tot in zijn diepste kern permanente gave van God. In God geloven betekent aanvaarden dat we Zijn eigendom zijn. In God geloven betekent onteigening van ons zelf.

Guardini formuleert in een kleine brochure de kernvraag: 'Wil ik eigenlijk wel door God geschapen zijn? Wil ik mijn bestaan van Hem ontvangen?' Dat is volstrekt niet zeker. In de mens is er ook de wil om gegrondvest te zijn in zijn eigen werkelijkheid. Geloven veronderstelt dat we onszelf durven loslaten en ons overgeven aan de wereld van God. We leven dan niet meer als bezitters van ons eigen leven. We zijn dan helemaal opgenomen in de wereld van God.

Gerard Ris ofm